

Poutník si prohlíží hrad Fortuny, nejprve přístup k němu

Ctnost, zapadlá brána ke slávě. Když dojdeme až k tomu milému hradu, spatřím zástupy lidí ze všech ulic města, jak se sbíhají, obcházejí kolem a obhlížejí, kudy by se mohli dostat nahoru. Na hrad dříve vedla jediná vysoká a úzká brána, ale teď byla pobořená, zavalená a zarostlá trním, jmenovala se tuším *Ctnost*. O ní mi říkali, že jen tudy se v dřívějších dobách chodilo na hrad, ale že se potom po jakési příhodě brána zborčila. Proto udělali jiné vchody a tuto bránu nechali chátrat. Byla příliš příkrá, nepřístupná a úzká, než aby skrze ni lidé chodili.

Postranní branky. Prolámali tedy zdi a na obou stranách udělali malé branky. Když jsem si je prohlížel, viděl jsem na nich nápisy: *Pokrytectví, Lež, Lichocení, Nepravost, Lest, Násilí* atd. Jak jsem však nápisy četl nahlas, zaslechli mě ti, kdo brankami vcházeli. Zlobili se na mne, reptali a chtěli mne shodit dolů, takže jsem musel zůstat zticha. Když jsem se díval dále, viděl jsem, že někteří se přece jen snažili vejít tou starou bránou přes rozvaliny a trní. Jedni prolezli a druzí ne, a ti se pak vraceli k oněm menším brankám a vcházeli dovnitř jimi.

Koho se náhodou chytí štěstí, toho povýší. Vejdu tam tedy také a spatřím, že tu není hned hrad, ale nejprve jakési prostranství, na kterém stojí množství lidí, dívají se vzhůru směrem k paláci a vzdychají. Když jsem se ptal: „Co to tu ti lidé dělají?“ odpověděli mi, že to jsou čekatelé, kteří tu čekají na laskavý pokyn paní Fortuny ke vpuštění do hradu. „Copak se tam nedostanou všichni?“ ptal jsem se. „Vždyť o to všichni upřímně usilovali.“ Odpověděl mi: „Každý se může snažit, jak ví a umí, ale nakonec záleží na paní Fortuně, koho k sobě chce nebo nechce přijmout. Můžeš se podívat, jak to chodí.“ A vidím, že už tam nejsou žádné další schody ani brány, ale jen jakési neustále se točící kolo, ke kterému se člověk připnul, a ono ho vyneslo do vyššího podlaží, kde ho teprve přijala paní Fortuna a vpustila ho dále. Dole se ale nemohl kola chytit každý, kdo chtěl, ale jen ten, koho k němu přivedla úřednice paní Fortuny jménem *Náhoda* a usadila ho na ně, každému jinému po něm jen sklouzly ruce. Úřednice *Náhoda* pak chodila mezi lidmi a toho, kdo se jí zdál vhodný, chytla a posadila na kolo, i když se jí jiní velmi tlačili na oči, podávali jí ruce, prosili a ukazovali jí svou vykonanou práci, pot, mozoly, šrámy i jiné zásluhy. Z toho jsem usoudil, že musela být naprosto slepá a hluchá, neboť vůbec nehleděla na osoby ani nedbala proseb.

Smutný život čekatelů na štěstí. Byli tu mnozí lidé ze všelijakých stavů a u nich jsem poprvé viděl, jak nelitovali potu a práce ve svém povolání a při úsilí vejít branou ctnosti či se prosmýknout postranními brankami. Ale štěstí se nemohli stále dočkat. Zatímco jiného, který na to třeba ani nepomyslel, vzali za ruku a vynesli vzhůru. Z oněch prvních čekatelů se pak mnozí velmi rmoutili, že na ně pořád nepřichází řada, až z toho nejeden zešedivěl a někteří si začali zoufat nad svým neštěstím a vraceli se ke své práci. Z nich se ale někteří znovu roztoužili po slávě, lezli zpět k hradu a upírali své oči na paní Fortunu a podávali jí ruce; způsob života těch čekatelů jsem tedy shledal tak jako tak bídný a tesklivý.

Poutník si prohlíží život boháčů

Řekl jsem pak svému průvodci: „Nu, teď bych rád také viděl, co je tam nahoře a jak paní Fortuna ctí své hosty.“ „Dobře,“ opáčil a než jsem se nadál, vznesl se se mnou vzhůru, kde paní Fortuna rozdávala koruny, žezla, místa, řetězy, náhrdelníky, měšce, tituly a jména, med a cukr a teprve potom pouštěla lidi výš. Podívám se na hradní stavbu, která se skládala ze tří pater, a vidím, že některé uvádí do dolních, jiné do prostředních a další do horních pokojíků. „Tady dole bydlí ti, které paní Fortuna počtila penězi a zbožím,“ říká mi tlumočnick, „v prostředních pokojích jsou ti, které krmí rozkošemi, a v horních palácích přebývají ti, které přirodívá slávou, aby se na ně ostatní dívali a museli je chválit a ctít. Některým dopřává i dvě věci naráz, nebo dokonce všechny tři, a ti pak mohou chodit, kam chtějí. Vidíš, jaké je to štěstí, když se sem někomu podaří dostat?“

Břemena a pouta bohatství. „Pojďme tedy,“ vybídl jsem je, „třeba nejdřív mezi tyhle.“ A tak vejdemo do dolních sklepů, ale tam bylo tuze neveselo a taková tma, že jsem nejprve vůbec nic neviděl, jen slyšel jakési řinčení, a ze všech koutů se na mne valil pach zatuchliny. Když se mi trochu přizpůsobil zrak, spatřil jsem plno lidí ze všelijakých stavů, jak tu chodí, stojí, sedí nebo leží a každý má spoutané nohy a ruce svázané řetězem a někteří mají navíc řetěz i na krku a na zádech nějaký náklad. Vyděsil jsem se a ptám se: „Copak jsme, pro pána krále, přišli do nějakého vězení?“ Tlumočnick se zasmál a odpověděl mi: „Co ty jsi za hlupáka? Vždyť tohle jsou dary paní Fortuny, kterými zahrnuje své milované syny.“ Ale když jsem sám obhlížel dary prvního, druhého i třetího, viděl jsem ocelová pouta, železné řetězy, olovený či hliněný batoh. „Jaképak jsou tohle dary?“ říkám. „O takové bych neměl vůbec zájem.“ „Ale ty bloude, špatně se díváš,“ opáčí mi tlumočnick, „vždyť je to všechno ze zlata.“ Dívám se tedy na to ještě jednou a pozorněji a říkám mu, že stejně nevidím nic jiného než železo a hlinu. „Poslyš, nemudruj tolik,“ radí mi, „věř víc jiným než sobě a podívej se, jak si toho ti lidé váží.“

Mámení boháčů. Dívám se tedy a kupodivu vidím, jak si ti lidé ve svých poutech nesmírně libují. Jeden počítal články svého řetězu, druhý je rozebíral a zase skládal dohromady, třetí si řetěz rukou potěžkával, čtvrtý ho měřil, pátý zdvihal k ústům a líbal a šestý ho omotával šátkem, aby ho ochránil před mrazem, horkem i nehodami. Někdy se sešli i dva či tři dohromady a poměřovali si je a potěžkávali a kdo zjistil, že jeho řetěz je lehčí, rmoutil se a záviděl svému příteli, zato kdo ho měl těžší, chodil kolem dokola, nadýmal se, vynášel a chlubil. Někteří z nich ale posedávali tiše v koutě a velikostí svých řetězů a pout se kochali potají: nestáli o to, aby je jiní viděli, mám za to, že se báli krádeží a závisti. Jiní měli zase plné truhly hlíny a kamení, které přendávali sem a tam, odemykali a zase zamykali, a aby o své poklady nepřišli, nemohli a ani nechtěli se od nich vůbec hnout. Další nevěřili dokonce ani truhlám, a tak toho na sebe navázali a navěsili tolik, že s tím nemohli ani chodit, ani stát, ale jen leželi, supěli a chroptěli. Když jsem to viděl, řekl jsem: „Toto mají, pro

všechny svaté, být ti šťastní lidé? Vždyť ani tam dole, když jsem si prohlížel lidskou práci a lopocení, jsem nespatriil nic bídnějšího než tohle takzvané štěstí.“ Všežvěd namítal: „Je sice pravda (proč bych ti to měl tajit?), že jenom mít tyto dary Fortuny a nepoužívat je, je větší starost než rozkoš.“ „Ale to není vina paní Fortuny, když je někdo neumí používat,“ dodává tlumočník. „Ona přece se svými dary nešetří, to je jen někteří skrblicí neumí využít pro dobro své i ostatních. Ale nakonec, at’ už se ti to zdá, nebo nezdá, *vlastnit* je přece veliké štěstí.“ „Já o takové štěstí, jaké tu vidím, nestojím,“ řekl jsem.

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>